

In den finsternen Zeiten wird da noch gesungen werden? Ja! Da wird gesungen werden von den finsternen Zeiten (Hans Eissler)

Geachte minister Plasterk, beste Ronald,

Op zondag 27 juli heb ik met plezier en bewondering gekeken naar ‘Zomergasten’. Met uitzondering van Joni Mitchel (waar ik niets mee heb) betrof mijn bewondering natuurlijk de gekozen fragmenten maar zeker ook jouw levendige enthousiaste en mooi verwoorde commentaar. Ik zeg het Bas Heijne na: bedankt voor de mooie avond televisie. Die zijn inmiddels uiterst zeldzaam bij de publieke omroep, om van de commerciële zenders maar te zwijgen. Ik zeg niets nieuws als ik constateer dat het uiterst liberaal democratische klimaat bij de omroepen heeft geleid tot een schijnkeuze tussen vele zenders die bijna zonder uitzondering hetzelfde soort programma’s bieden. Het gezichtsloze en veelal hersenloze van die programma’s was voor de jonge Engelse schrijver David Mitchell – ik werk momenteel met hem samen aan een opera– aanleiding om te spreken van een ‘Ocean of shit’. Een opmerkelijke uitspraak voor iemand die in zijn boeken met een enorme vaart zapt van het ene onderwerp naar het andere. Ik bedoel maar: bepaald geen conservatieve oude mopperkont. Ik denk zelf trouwens dat het beter is om te spreken van een ‘pool’. In een oceaan zit beweging maar een vijver staat stil.

Stilstand, of erger nog kaalslag, in ieder geval achteruitgang, is wat het ooit bloeiende en veelkleurige Nederlandse panorama van de nieuwe muziek bedreigt.

Toen ergens in de uitzending - gelukkig slechts even - jouw perikelen als minister van cultuur ter sprake kwamen, zei je dat je nog geen tijd had gehad om de vakantiekranten te lezen. En je maakte een wegwuivende opmerking in de trant van: “Ach, ik geloof iets met het Schönbergensemble, hè?” Ik neem aan dat je inmiddels hebt gehoord dat het gaat om het voornemen tot het in één keer wegbezuinigen van zeventien ensembles die zich bezighouden met nieuwe muziek. Dat is meer dan de helft. Verder zouden topensembles als het Asko-Schönberg en het Nederlands Kamerkoor drastisch worden gekort, hetgeen voor deze ensembles én het muzikleven dramatische gevolgen heeft. Hoever de consequenties van deze bezuinigingen gaan: lees het artikel van Erik Voermans in het Parool van 25 Juli jl. Aan het beeld dat daar wordt geschetst is geen woord overdreven. Achteraf gezien was jouw badinerende opmerking dus nogal misplaatst. Voor de commissie die voor deze advisering verantwoordelijk was, is maar één kwalificatie mogelijk. Ondeskundig en ‘very, very low profile’. De vergelijking dat de vereniging van amateur-biologen uit Pijnacker en Bergeijk zouden moeten adviseren over de legitimiteit van jouw voormalig onderzoek gaat in zoverre mank dat je bij die mensen weliswaar volstrekt onvoldoende expertise zou aantreffen, maar tenminste kunt uitgaan van hun enthousiasme voor het vak en hun belangenloosheid. Bij het Nederlands Fonds voor Podiumkunsten+ (NFPK+) zijn ‘in het veld’ een paar tegels gelicht en diegenen die zich daaronder behaaglijk tegen de kunstwereld aanschurken, hebben zich om de tafel geschaard. Vergeleken met de professionele mensen van de afgeserveerde ensembles kunnen de cultureel ondernemers uit die commissie niet betrap worden op enig noemenswaardige prestatie op het desbetreffende vakgebied.

Het gaat niet uitsluitend om geld. Zelfs zonder een cent erbij kan kwaliteit en veelzijdigheid in stand worden gehouden en zelfs worden verbeterd. Die verbetering is in de kunst, zoals jezelf in de uitzending hebt laten zien, in de eerste plaats van immateriële aard. Het gaat wel over **ongelukkige beeldvorming, gebrek aan kennis en kwade trouw**.

Aan de **ongelukkige beeldvorming** zijn wij, componisten, ensembles en orkesten medeschuldig. Te lang heeft het beeld kunnen voortwoekeren van de naoorlogse avant-garde als onbegrijpelijke piep-knars-knor. Nationaal en internationaal heeft de zekerheid van de subsidiestromen ons doen achteroverleunen, terwijl ook wij konden zien dat het publiek ineenenschrompelde tot een kleine cirkel van ingewijden. Er is om te beginnen te weinig gedaan om te laten horen dat er naast veel 'business as usual' ook fascinerende, indrukwekkende en zelfs ontroerende piep-knars-knor werd gemaakt.

Nederland ontwikkelde zich overigens tot een gunstige uitzondering en een voorbeeld voor het buitenland. Democratisch als we zijn, ging het geld niet zoals in Frankrijk of Duitsland naar één of twee toppers, maar werd het verdeeld over een bont gezelschap. Door deze 'laat vele bloempjes bloeien-strategie' was het snel afgelopen met de hegemonie van de naoorlogse Europese avant-garde.

Een rijk palet van stijlen en genres ontstond. Hierin was al in de jaren '70 weer plaats voor aansluiting bij de traditie, in vele verschillende gedaanten. Of voor vormen van cross-over met geïmproviseerde muziek, pop, of niet-Europese muziektradities. Nederland werd een ontmoetingsplaats, een soort muzikale zijderoute. Uitvoerende musici en componisten kwamen hier naar toe om te studeren en te werken. Motivatie nr. 1 was zonder uitzondering de open mentaliteit. Het publiek groeide, zowel bij de podia voor de kenners (Gaudeamus, Ijsbreker, Bimhuis) als bij de grote podia (ZaterdagMatinee, Holland Festival, Concertgebouw etc). Die verscheidenheid in het muzikleven vond zijn pendant in de vele sterk verschillende componistenpersoonlijkheden, waarvan een respectabel aantal zich een internationale positie heeft veroverd. Dit alles heeft, zoals gevreesd en nu blijkt, het onjuiste beeld niet kunnen wegnemen dat er voor de hedendaagse muziek in zijn algemeenheid geen handen op elkaar te krijgen zouden zijn.

Gebrek aan kennis:

(ik moet hier volstaan met het aanstippen van een paar aspecten).

1. klassieke muziek in het algemeen en hedendaagse muziek in het bijzonder zijn een traag medium. Veel verhalen van liefhebbers getuigen van de tijd die zij nodig hadden om deze muziek te leren kennen en ervan te gaan houden. Ook is een eerste toevalstreffer, een 'coup de frappe' nodig, die het hele proces op gang brengt. Voor de gepassioneerde liefhebber die van muziek zijn beroep wil maken is dit proces nog langduriger en weerbarstiger en door de moordende concurrentie dikwijls pijnlijk. Door de over jaren verspreide verwaarlozing van het vak muziek in het basis- en middelbaar onderwijs en het verdwijnen van heel veel muziekscholen is er ook geen voedingsbodemp meer voor kennis van klassieke muziek bij een breed publiek.

2. In Nederland is vakkennis in het algemeen van het primaire plan waar het hoort, naar het secundaire verschoven, o.a. door de enorme groei van de ambtenarij en het management. Een voorbeeld uit mijn eigen lespraktijk aan het conservatorium in Rotterdam. Mijn collega's en mij wordt nu gevraagd om uit te leggen waarom het noodzakelijk is dat een compositiestudent grondig muziektheoretisch onderwijs en contrapunt krijgt. Deze lessen zijn inmiddels wegbezuinigd omdat je er niet mee kunt scoren. Stel je voor dat hetzelfde zou gelden voor de wiskunde bij de studie van één van de bètawetenschappen.
- Bij een bezoek aan ons instituut van Mark Rutte, één van je voorgangers op onderwijs, werd ik uitgenodigd om in tien minuten te vertellen 'of er nog iets te verbeteren viel aan het muziekvakonderwijs'. In plaats van een algemeen verhaal heb ik de maatregel van het ministerie aan de orde gesteld die behelst dat er geen financiering van een tweede studie kan zijn binnen dezelfde discipline. M.a.w. als je eerst piano, viool, of orgel hebt gestudeerd, kun je wel met overheidssteun bijv. medicijnen gaan studeren, maar geen orkestdirectie of compositie. Ik hoef niet uit te leggen dat dit althans op papier het einde van deze vakken betekent. In aanwezigheid van onze directie en drie ambtenaren van het ministerie werd ons verzekerd dat daar eens goed naar gekeken zou worden. Sindsdien heb ik er nooit meer iets over gehoord en is de maatregel nog steeds van kracht.

Kwade trouw

Door voorzieningen als wijlen het Fonds voor de Scheppende Toonkunst (FST) is het onvermijdelijk dat er in de loop der jaren een groep van regelmatig afgewezen aanvragers ontstaat. Het is duidelijk en ten dele begrijpelijk dat het leed dat dit individueel veroorzaakt, kan voortwoekeren en uitgroeien tot een hardnekkige rancune. Het FST is ten onrechte meermalen beschuldigd van geïnstitutionaliseerde vriendjespolitiek. Er zijn bijv. door enkelen vergelijkingen gemaakt met de Stalintijd. In de pers werd er hevig over gebakkeleid en dit leidde bij het ministerie tot het beeld dat 'die componisten voortdurend vechtend over straat rolden'. Vanwege de centen natuurlijk. Opvallend was het gewillige oor van de ambtenaren voor de rancuneuzen, de argwaan tegen bestuur en directie van het FST en uiteraard tegen de bevoorrechte aanvragers.

Alle beschuldigingen zijn bevochten en ontzenuwd via de onafhankelijke bezwaarcommissie van OCW dan wel de Raad van State. Het mocht niet baten. Het gewillige oor voor de verdachtmakingen en de argwaan ten opzichte van het FST bleken hardnekkig bij de ambtenaren van het ministerie.

De uitkomst van het hele gedoe is nu bekend: Donemus en het Fonds voor de Scheppende Toonkunst zijn opgeheven en vervolgens opgegaan in resp. het Nederlands Muziekcentrum (NMC) en het Nederlands Fonds voor Podiumkunsten+.

Ik zal het NMC – een onduidelijke verzamelclub van jazz, pop en instituten zoals voorheen Donemus en Gaudeamus- in dit bestek buiten beschouwing laten, hoewel ook dit een desastreuze ontwikkeling is.

Het is niet meer dan logisch dat de gelijktijdigheid van deze operaties bij twee voor componisten zo vitale organisaties grote bezorgdheid hebben veroorzaakt, zelfs bij de

componisten die zich in het verleden achtergesteld voelden. Door deze algemeen gevoelde verontrusting is de Unie van Nederlandse Componisten ontstaan. Met deze Unie werd onderhandeld over de positie van componisten in het nieuwe megafonds.

Het ministerie had twee belangrijke argumenten voor de fusie. Ten eerste: de vermeende kwetsbaarheid van het kleine Fondsbureau, dat bovendien in de visie van de ambtenaren steeds onder vuur zou liggen. Dit argument was al eerder door de onafhankelijke bezwaarcommissie van het ministerie overtuigend onderuit gehaald. Voor het tweede argument bleken de componisten van de Unie wel gevoelig: het onderbrengen van het componeren in één fonds als onderdeel van een hecht geschakelde keten met de uitvoerende sector zou een gestroomlijnder aansluiting mogelijk maken met de muziekpraktijk.

In de recente, voorlopige adviezen van het NFPK+ is meer dan de helft van de schakels van die 'hechte' keten eruit gegooid of op streng rantsoen gezet. Het geld is voor een deel in het bakje van een handjevol ensembles terecht gekomen, waarbij, als je het rijtje bekijkt, niet zozeer jouw criteria van excellentie en internationale uitstraling een rol hebben gespeeld, maar die van nieuwe publiekswerving en multi-culturaliteit. Een late uitvoering dus van het beleid van Rick van der Ploeg. Zoals de fusie zelf nog een plannetje was van het ministerie o.l.v. Hedy d'Ancona.

De conclusie is onontkoombaar. De 'kwetsbaarheid' van het oude componistenfonds wordt met de fusie pas echt duidelijk. En wij, de componisten, zijn simpelweg bedrogen. Dat jij je ergert aan kunstenaars die jengelen om meer (je noemde het geloof ik morele chantage); ik vind het best. Ik behoud mij het recht voor te spreken over bedrog van de overheid. Ik vind overigens jouw uitspraken over 'morele chantage' nogal gemakkelijk voor iemand die aan de touwtjes trekt, terwijl je het hebt over de poppetjes die je kan laten springen of vallen, zonder dat daar noemenswaardig verweer tegen mogelijk is. De meeste kunstenaars zijn hardwerkende, toegewijde mensen, verslaafd aan hun vak, terwijl hun verdiensten over het algemeen zijn te beschouwen als niet meer dan een beloning voor het tonen van hun goede wil. Natuurlijk is het ons aller belastinggeld waarvan zij worden betaald, maar dat geldt voor velen, ook voor jou bijvoorbeeld. Als jij denkt de verantwoordelijkheid te kunnen nemen voor de ontmanteling van meer dan de helft van de nieuwe muziek in Nederland om daarmee tevens (op termijn) in één beweging door de genadeslag te geven aan het componeren, dan kan ik je niet tegenhouden. Wij zouden dan wel graag de werkelijke argumenten voor die beslissing willen vernemen. Een pleidooi voor verzakelijking en beter publieksbereik is mooi, maar niet voldoende. Op dat gebied zijn reeds veel inspanningen verricht. Vele van de getroffen ensembles hadden uitstekende resultaten op dit gebied. We kunnen toch ook niet het hele jaar nieuwjaarsdag vieren met het Nederlands Blazersensemble, want hoe prijzenswaardig ook, die formule heeft zijn langste tijd ook alweer gehad.

Wat in het geval van een liquidatie van een vitaal deel van de nieuwe muziek jouw argumenten zullen zijn, daar kan ik slechts naar gissen. Maar ik kan mij niet veel anders voorstellen dan dat het neerkomt op: "ik heb begrepen dat de overgrote meerderheid van het Nederlandse volk jullie niet lust en daarom heb ik op democratische gronden besloten

jullie af te schaffen”. Dat zou echt een historische daad zijn. En bovendien een bevestiging van de sombere voorspellingen die de Amerikaanse musicoloog Taruskin doet aan het slot van zijn recente en monumentale ‘History of Western Music’. Hij zegt daarin te verwachten dat het belang van de westerse kunstmuziek, dus niet alleen Boulez en Stockhausen, maar ook Bach en Beethoven, zal verschrompelen tot niet meer dan iets van museale betekenis. De agressieve commercialiteit van de populaire muziekgenres en de verstrengeling van commercie en politiek in de zich wereldwijd steeds verder egalitair ontwikkelende democratieën zouden hier debet aan zijn. In Amerika is de kunst steeds meer het speeltje van de superrijken geworden. Als we die trend volgen zijn we straks geen decennia maar een paar eeuwen terug (namelijk in de tijd van vorsten en prelaten).

Klinkt dit melodramatisch? Misschien, maar tegelijk niet onwaarschijnlijk. Ik denk aan de tijd van het verdwijnen van de grammofoonplaat en de opkomst van de cd. In veel Europese landen zijn grammofoonplaten tot op de dag van vandaag nog relatief gangbaar. Misschien doordat zij behalve als handelswaar tevens beschouwd worden als belangrijke artistieke en historische documenten. In Nederland, trendvolger van de USA, waren de laatste platen binnen de kortste keren beland op de rommelzolders. Ik bedoel maar dat dit soort processen snel gaan en ook door ministers en ambtenaren niet meer te sturen zijn. Daarin schuilt het werkelijke gevaar van het uitleveren van de kunst aan de commercialiteit. Dit onderwerp is de laatste tijd al zo’n hot item geworden dat chique professoren daarop kunnen promoveren. Zij worden daarvoor door de overheid een stuk royaler beloond dan de meeste kunstenaars waar ze over schrijven. Wat gaan zij en al die managers, impresario’s, ambtenaren, commissiesecretarissen allemaal doen als de kunst verdwenen is? Onafhankelijk van elkaar bezingen zij allemaal het grote voordeel van het huwelijk tussen commercie en kunst. Dan moet je wel uitgaan van het niet bestaan van barrières tussen hoge en lage kunst. Enkele voorbeelden om te laten zien waar dit toe leidt:

Bach en Joni Mitchel: zelfde niveau
 Fernando Pessoa en Ali B: zelfde niveau
 Cezanne en Anton Pieck: zelfde niveau
 Cervantes en Heleen van Royen: zelfde niveau.

Kortom, alles wat de mens dient tot vermaak is kunst. Voor de ‘hoge kunst’ is dat niet zo best, maar ‘who cares’? Het resultaat is dat we met z’n allen ook in de kunst met een grote plons belanden in de al eerder genoemde ‘Ocean of shit’.

Zo, dit was het geachte-minister gedeelte.

Het nu volgende ‘Beste Ronald-deel’ is voor mij persoonlijk het belangrijkste. Het bevat denk ik twee elementen die ik zou willen omschrijven als ‘bericht uit de samenleving’ en ‘exorcisme’. Verder is het een indirecte reactie op een paar persoonlijke uitspraken uit je uitzending. Ik vond het heel herkenbaar zoals je sprak over de bewondering en tegelijk de gêne voor je vader. Misschien zit ik er niet zo ver naast als ik denk dat onze vaders voor ons allebei het eerste rolmodel zijn geweest. Iemand in wiens ogen je het goed wilt doen. Mijn vader was ingenieur, een praktische bêtaman dus. Altijd bezig met het oplossen van

problemen en het maken van nieuwe ontwerpen. Ik heb een sterk vermoeden dat hij mijn beroepskeuze beïnvloed heeft. Bij ons thuis was klassieke muziek alomtegenwoordig. Mijn moeder speelde goed piano met een repertoire van Bach tot en met Chopin. Het was mijn vader die mij nieuwsgierig maakte naar latere ontwikkelingen door te vertellen hoe hij als kind met zijn tante uit Amsterdam-Zuid mee werd genomen naar de Kleine Zaal van het Concertgebouw. Daar speelde Béla Bartók. Mijn vader was meer onder de indruk van de man dan van zijn muziek; die vond hij woest en onbegrijpelijk. Bartók werd kort daarop mijn nieuwe rolmodel (ik spreek zelf liever over held). Op mijn 15e hoorde ik in de oude concertzaal 'De Harmonie' in Groningen een uitvoering van het 'Concert voor Orkest'. In de onvoorstelbaar stuwende finale zit een fragment dat het orkest een geleidelijk aanzwellende vrolijke boerendans speelt. Aanstekelijke muziek. Net op het moment dat je er helemaal in mee gaat, komt daar dwars doorheen een trompet die iets heel anders speelt. Terwijl het dansje eronder gewoon doorgaat en alles blijft kloppen. De consternatie die dat bij mij teweeg bracht! Ik kon de opwindning niet verdragen en ben toen over de krakende vloer zo snel mogelijk de zaal uitgelopen. Verbouwereerd en een beetje versuft stond ik even later buiten. De dag erna heb ik uit de stadsbibliotheek de partituur gehaald en ben hem gaan overschrijven -wat moest ik anders doen? Weer een paar dagen later, op weg naar school, wist ik het heel zeker: ik zou musicus worden. Wát precies wist ik niet. Ik speelde aardig piano, maar of ik talent had, daar was ik niet zeker van. Mijn geheime wens was wel duidelijk. Ik wilde zelf eens in mijn leven zo'n plek maken als die mij de zaal had uitgejaagd. Op dat moment verruilde ik mijn vage en vooral romantische aspiraties om bioloog te worden voor de muziek. Natuurlijk was mijn romantische streven in de biologie niets meer of minder dan het geheim van het leven te ontraadselen. Het is niets geworden. Jij hebt je daarmee bezig gehouden; ik ben er op mijn manier blij mee dat ik op z'n minst één zo'n Bartókplek heb kunnen maken. Ik ga je niet vertellen in welk stuk; misschien word je dan wel benieuwd. Toen wij elkaar leerden kennen, via de kortstondige maar sprankelende vriendschap van onze zoons, was ik te oud voor nog een nieuw rolmodel. We zijn er nooit aan toegekomen, maar ik ben altijd nieuwsgierig geweest naar jouw werk en ik had er ook, onbekend als ik ermee was, respect voor. Zo ben je in mijn hoofd terecht gekomen. Misschien ken je het fenomeen: een hoogst enkele keer ben je aan het werk en gaat het in een flits door je heen: wat zou hij of zij ervan denken. Soms zijn dat de verre helden, Bartók, Bach, Beethoven, Strawinsky. Maar soms is het ook je buurman. Nu had jij indertijd een buurman die toevallig ook componist was. Ik had nooit van hem gehoord. Je sprak op welwillende maar tegelijk meewarige toon over hem en toonde je verbazing over zoveel volharding terwijl er zo weinig beloning tegenover stond. Ik was onaangenaam getroffen toen ik diezelfde toon – je kunt 'm ook badinerend en lichtelijk neerbuigend noemen – bespeurde in het praatje dat je jaren later hield in het Muziekgebouw aan 't IJ t.g.v. de feestelijke begrafenis van zowel het Fonds voor de Scheppende Toonkunst als Donemus. Het was gênant bij die gelegenheid dat je bij gebrek aan andere referenties een aantal keren mijn naam bleef noemen. Uit jouw praatje sprak niet veel betrokkenheid. Dat het Nederlandse componeren je niet na aan het hart ligt zij je vergeven, maar je hebt toen wel iets beloofd. Er zou altijd geld blijven voor het componeren en de merites van de aanvragende componisten zouden altijd door een vakkundige jury worden beoordeeld. **Die belofte stelt niets voor als de ensembles waarvoor de componisten schrijven, worden opgeheven.**

Dat je in mijn hoofd terecht bent gekomen, daarvoor treft jou uiteraard geen enkele blaas. Maar nu moet je eruit! Ik heb in Haarlem een buurman, zwaar onder de coke, het type waar niet mee te praten valt, die mij met alle ramen open op de hoogte houdt van de nieuwste ontwikkelingen van de dancemuziek. Hij had tot voor kort de gewoonte om, als ik tijdens mijn werk in de studio op de begane grond af en toe eens een passage op de piano speelde, plotseling keihard tegen de deur te trappen. Terwijl ik zat te bekomen van de schrik riep hij dan: "Hé joh! Lijp! Kappe met die kutmuziek, Mafkees!" (of woorden van gelijke strekking). Om de één of andere reden (misschien omdat hij merkte dat hij geen succes had) laat hij mij sinds enkele maanden godzijdank met rust. Het getreiter van overheidswege gaat door. Ik ben het zat om als subsidiejunk beschouwd te worden. Ik ben de leugens zat. Ik ben vooral de voortdurende aanvallen zat op de legitimiteit van mijn vak. Ik ben ook de onbeschofte behandeling zat, niet alleen jegens mijzelf. De secretarissen muziek en muziektheater van het NFPK+ gingen zo ongeveer de dag na het versturen van de voorlopige adviezen op vakantie, terwijl men wist dat deze voor grote onrust zouden zorgen. Niemand was aanspreekbaar. De brieven waren uiteraard gesteld in ambtelijke taal, maar wel op een toon alsof ze aan de eerste de beste sukkel waren gericht.

Als ik in Juli 2009 word gepensioneerd heb ik veertig jaar les gegeven in het muziekvakonderwijs. Ik weet niet of ik er blij mee moet zijn, maar als leraar kennen ze mij over de hele wereld: Moskou, St. Petersburg, Brussel, Parijs, Lissabon, Manchester, Londen, Boston (o.a. Harvard) en Berkeley (Californië). Zo zou ik nog even door kunnen gaan. Hier ben ik nog steeds bovenvermelde sukkel. Ik neem aan dat dat in de biologie wel anders is.

Beste Ronald, Ik heb goede herinneringen aan onze schaarse ontmoetingen en zal bijvoorbeeld nooit vergeten hoe aardig ik een keer door jullie werd opgevangen na een pijnlijke familiekwestie.

Ik bewonder de scherpste en de souplesse van je intellect, maar je zult begrijpen dat ik het mezelf niet zou vergeven nu mijn mond te houden op zo'n cruciaal moment voor mij en mijn collega's uit de hedendaagse muziek ('and beyond'). Ik heb deze brief uitsluitend namens mijzelf geschreven. Het is slechts een bericht uit de samenleving vanuit het steeds zeldzamer wordende perspectief van een componist. Ik heb grote moeite met een minister van cultuur die op studentikoze wijze de kunstenaar uithangt door een hoed op te zetten, een niet onverdienstelijke imitatie te geven van Leonard Cohen en tegelijk "en passant" aan Reinbert de Leeuw vraagt: "Bach, dat vind jij zeker foute muziek, hè?". Die vraag maakt het schrijven van deze brief bijna overbodig. De suggestie die erin besloten ligt, is onvoorstelbaar onnozel voor iemand van jouw kaliber en toont het misverstand in al zijn absurditeit.

Ik heb ooit als student aan het conservatorium in de loop van één maand veertien keer de Mattheus Passion meegezongen om te proberen vanuit eigen ervaring het stuk in al zijn glorie te begrijpen. Wij musici - de componisten voorop - zijn de erfgenamen uit de eerste linie van Bach en Beethoven en Monteverdi en Chopin en Lassus en Wagner en Ockeghem en Debussy en Strawinsky en de Machaut en Ligeti. Wij maken met alle bescheidenheid die ons hierbij past deel uit van een traditie die in zijn geheel moet worden beschouwd als één van de meest schitterende prestaties van de westerse cultuur.

Als wij niets doen en jij als minister niets doet, is het niet ondenkbaar dat dit onbetaalbare cadeau dat wij onszelf en iedereen die het horen wil hebben gegeven, instort als een kaartenhuis en vervolgens wordt weggespoeld door de “Ocean of shit”.

Ik ben geen pessimist. Ik ben een optimist tegen de klippen op. Toen Bartók tegen het einde van zijn leven die uitzinnige finale van het Concert voor Orkest schreef woonde hij vrijwel onopgemerkt in New York (gevlucht voor de nazi’s). Hij had ernstige financiële problemen en leed aan een ongeneselijke vorm van leukemie. Toen kwam daar die opdracht van Koussevitzky voor het Boston Symphony Orchestra. En dan geen klaagzang schrijven, maar één van die zeldzame uitdrukkingen van vreugde in de klassieke muziek. Dat is nog steeds inspirerend. Ik ben ook een optimist in de geest van één van mijn literaire helden, Jorge Luis Borges, die ooit schreef dat een massale boekverbranding hem geen angst zou inboezemen (en dát voor een man die letterlijk tussen de boeken leefde). Volgens Borges zouden er een nieuwe Ilias en een nieuwe Odyssee geschreven worden, een nieuwe Divina Commedia en een nieuwe Don Quichote en ga zo maar door, omdat wij zijn wat wij denken, wat we ons voor kunnen stellen en wat we maken. In dat licht bezien kun jij ook niet veel meer doen dan je portemonnee leegschudden of het laten als je daar zin in hebt.

“Het onderwijs terug bij de leraren”, heb jij gezegd. Waarom dan niet “de kunst terug bij de kunstenaars”. Zo moeilijk moet dat niet zijn en het zou veel moois kunnen opleveren met als bonus een stevige bezuiniging op het ambtenarenapparaat. “En het publiek dan?”, vraag je terecht. Je hebt gelijk, maar alles begint toch met het steeds ondernemen van nieuwe pogingen om mooie, gruwelijke, raadselachtige of troostende kunst te maken, anders hebben we straks helemaal geen publiek meer nodig. Over de kunstenaar zonder publiek had jij laatst ook een mooie zin: “Nobody can hear you cry in space.” Weet je nog, Ronald: Stanley Kubrick, 2001: A Space Odyssey:

Dave: *All right HAL, I'll go in trough the emergency airlock.*

HAL: *Without your space helmet, Dave, you're going to find that rather difficult.*

Dave: *HAL, I won't argue with you anymore! Open the doors!*

HAL: *Dave, this conversation can serve no purpose anymore. Goodbye.*

Dave: *Hal... Hal!... HAL!... HAL!!*

(...)

HAL (after he has killed almost the entire crew): *Look Dave, I can see you're really upset about this. I honestly think you ought to sit down calmly, take a stress pill, and think things over. I know I've made some very poor decisions recently, but I can give you my complete assurance that my work will be back to normal. I've still got the greatest enthusiasm and confidence in the mission. And I want to help you...*

Dave, stop. Stop, will you? Stop, Dave. Will you stop, Dave? Stop, Dave. I'm afraid. I'm afraid, Dave. Dave, my mind is going. I can feel it. I can feel it. My mind is going. There's no question about it. I can feel it. I can feel it... I can feel it... I'm... a...fraid...

Klaas de Vries

c.c.: Nederlands Fonds voor Podiumkunsten, Raad voor Cultuur, Vereniging Nederlandse Muziek Ensembles, Muziekgebouw aan 't IJ, Kunstredactie NRC-Handelsblad.